קאַפּיטל עלף

צוויי קיבוצים אין שרון

הארט נעבן רעננה געפינט זיך איינער פון די עלטסטע קיבוצים. צופאָרן אהין מיטן אויטאָבוס איז אַ גאַנצער יציאת־מצרים. האָב איך געדונגען אַ טאַקסי. די גאַנצע רייזע האָט געקאָסט אַ האַלבן פונט — אַ טאָלער און אַ האַלב, און עס האָט געדויערט פונקט זעכצן מינוט צוצופאָרן. צוריק זענען מיר געפאָרן מיטן אויטאָבוס. מיטן וואַרטן און בייטן האָט די רייזע געדויערט קרוב צו צוויי שעה.

מיר זענען אָנגעקומען אַהין מיטאָג־צייט. איך בין אַריין צום סעקרעטאַר און האָב זיך פאָרגעשטעלט. ער האָט מיר געגעבן אַ ברייטן שלום־עליכם, און געזאָגט:

— ביי אונדז אין די קיבוצים איז אַ מנהג פריער פון אַלץ צו גיין עסן. זועלן מיר גיין אין עס-צימער. אָבער ווייבאַלד איר זענט דאָ, וויל איך אייך ווייזן אונדזער אַרסענאַל. אמאָל, אונטער די ענגלענדער, האָבן מיר אים געדאַרפט האַלטן פאַרבאָרגן, אַז קיין גוט אויג זאָל נישט שאַטן. איצט זענען מיר די באַ־לעבאַטים.

ער האָט מיך אַריינגעפירט אין אַ זייטיקן צימער, וואָס איז געשטאַנען אונ־טערן שלאָס, און האָט מיר געוויזן כלערליי ביקסן און אַנדער געווער. איך בין נישט קיין בקי אויף די זאַכן, און איך וויים נישט צי די ביקסן און לייכטע מאַשין־געווער זענען געווען ערשטקלאַסיקע. אָבער ס'איז געווען דאָרטן אַ גאַנץ היפּש ביסל געווער, גענוג צו באַוואָפּענען אַ פּאָר הונדערט מענטשן. איך האָב זיך געמאַכט תמעוואַטע:

— אויף וואָס דאַרפט איר איצט האָבן געווער? ס'איז דאָך שוין פאַראַן אַן אַרמיי?

ער האָט אַ שמייכל געטון:

— וואָס מיינט איר? די חתונה האָט זיך שוין אָפּגעשפּילט און אויס? ווי־ווייט זענען מיר פון גרענעץ? הלוואַי זאָל מען נישט דאַרפן, אָבער מיר וועלן נאָך דאַרפן ליגן אין שוץ־גריבער, און מיר זענען אויפן ערשטן פייער. אַ קיבוץ דאַרף זיין גרייט.

— האָט איר ספּעציעלע חברים, וואָס קאָנען זיך באַגיין מיט דעם געווער?

— בנערינו ובזקנינו — יונג און אַלט, אַלע קאָנען מיר האַלטן אַ ביקס אין האַנט.

— איז ווי דערלויבט די רעגירונג, אַז די באַפעלקערונג זאָל זיין באַוואָפנט?

— וואָסי, זי האָט מורא פאַר אונדז? ס'איז דאָך אַ יידישע מלוכה, און מיר זענען אויך יידן... אָבער גענוג. קומט, לאָמיר גיין עסן.

מיר זענען אַריין אין עס־צימער. לאַנגע טישן, אָן טישטעכער, בענק אַרום די טישן. אַ לאַנגער זאַל, וואָס קאָן אַריינגעמען אַ פיר־פינף הונדערט מענטשן אויף אַ מאָל. מיר האָבן זיך געזעצט צום טיש. מען האָט אונדז דערלאַנגט טעלער און גאָפּל־מעסער. אויפן טיש זענען געלעגן גאַנצע בערג ברויט. אין צענטער פון טיש איז געשטאַנען אַ טיפע שיסל, וואָס מען רופט „כלבוניק". יעדן איינעם האָט מען געגעבן בלויז איין טעלער. ווערט ער פאַרטיק מיטן סאַלאַד, רייניקט ער אויס דעם טעלער אין כלבוניק און איז פאַרטיק אָנצושעפּן זופּ פון אַ שיסל, וואָס שטייט אויפן טיש. ווען ער ווערט פאַרטיק מיט דער זופּ, לייגט ער אַריין דאָס פלייש אין דעם זעלביקן טעלער. אין דעם זעלביקן טעלער גיסט מען אַריין דעם קאָמפּאָט. קיין סערוועטקעס זענען נישטאָ, ווישט מען אָפּ דאָס מויל מיט דער האַנט. אין אַ סך קיבוצים הענגען האַנטעכער ביי דער טיר. נאָכן עסן וואַשט מען די הענט און אַלע ווישן אָפּ די הענט מיטן זעלביקן האַנטעך, ווי אַמאָל אין שול ביים האַנט־פאַס.

דאָס עסן איז געווען פּראָסט, אָבער געשמאַק און נאַרהאַפטיק. מען האָט געקאָנט נעמען אַ צווייטע און אַ דריטע פּאָרציע.

דער סעקרעטאַר האָט אונדז אָנגעהויבן אַרומפירן איבערן קיבוץ. ער האָט מיר געוויזן דאָס פאַרמעגן פון קיבוץ: אַ סטאָליאַרניע, אַ שלאָסאַרניע, אַ בעקעריי, שטאַלן מיט בהמות און פערד, אַ בוהיי פון אַ גרויסן יחוס, הינער־שטייגן, שפּייכלערס מיט זאַפּאַסן, קינדער־צימערן, אַ קינדער־שול און וווינונגען פאַר די קיבוצניקעס.

— יעדער קיבוץ שטרעבט צו אַ געמישטער ווירטשאַפט. דאָס איז אַן אַלטער פּרינציפּ ביי אונדז. מיר שטעלן צו ברויט און טאָרטן נישט נאָר צו רעננה, נאָר אויך צו נתניה. אין דער צייט פון מלחמה האָבן מיר צוגעשטעלט ברויט צו דער אַרמיי. פאַרשטייט זיך, דאָס גאַנצע פאַרדינסט גייט פאַר דעם קיבוץ.

— מיר האָבן איצט צרות. עס פעלן אונדז אויס אַרבעטער. די נייע עולים זוילן נישט זיין אין קיבוץ. זיי רופן דעם קיבוץ: קאָלכאָז, קאָנצענטראַציע־לאַגער און וואָס נישט. דאַרפן מיר דינגען טאָג־אַרבעטער. אַרבעטן ביי אונדז געדונגענע אַרבעטער. ס'איז זיכער קעגן אונדזערע פּרינציפּן. אָבער וואָס זאָלן מיר טון? די פעלדער, וויינגערטנער און אָראַנזשערייען קאָן מען נישט פאַרלאָזן. אוודאי און אוודאי קאָן מען נישט אָפּלייגן די אַרבעט אין די קי־שטאַלן און פערד־שטאַלן. זענען מיר געצוווּנגען צו דינגען אַרבעטער ווי וועלכע ס'איז קאַפּיטאַליסטישע אָרגאַניזאַציע.

— און איצט וועל איך אייך ווייזן די פּונקטן, וואָס מיר האָבן פאַרטיידיקט און ווו מיר האָבן זיך איינגעגראָבן און זיך געשטעלט קעגן דעם שונא. איך וועל אייך אַרויפנעמען אויפן וואַסער־טורעם, וועט איר זען ווי איינגעהאַמעוועט פון שונא מיר זענען געווען.

אויפן וועג צום וואַסער־טורעם זענען מיר צוגעקומען צו אַן אָפענעם פּלאַץ צווישן ביימער. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט:

— אָט דאָס אָרט האָט אַ גאַנצע געשיכטע הינטער זיך. איר ווייסט דאָך, מיר זענען נאָך געוואָרן באַרימט אין דער צייט, וואָס ענגלאַנד האָט געהערשט איבער אונדז. אייך איז מסתמא באַקאַנט ווי זיי האָבן ביי אונדז געזוכט געווער. זיי האָבן אונדז אַלעמען צונויפגעטריבן אָט דאָ און געזוכט געווער. איין בחור אונדזערער איז געהרגעט געוואָרן ביי דער זוכעניש.

— זייער האַנדלונג איז נישט געווען פון ענגלענדער, ווי מיר האָבן זיך פאָרגעשטעלט אַן ענגלענדער דאַרף זיין. זיי זענען געווען גראָב, ברוטאַל און ציניש. אָבער אַן ענגלענדער איז דאָך נישט קיין באַרבאַר. זיי האָבן געזוכט און געזוכט, און גאָרנישט געקאָנט געפינען. נו, האָבן זיי געוואָלט אויפרייסן דעם דיל פון עס־צימער. אונדזערע פרויען, מיידלעך און קינדער האָבן זיך געשטעלט אַנטקעגן. זיי האָבן גענומען עמערס, טעפּ, שיסלען און טעלער וואַסער און געגאָסן אויף די סאָלדאַטן, וואָס האָבן געוואָלט אויפרייסן דעם דיל. נו, עס האָט געהאָלפן.

מיר זענען אַרויף אויפן וואַסער־טורעם:

— די אַראַבער האָט מען נישט געקאָנט אַוועקטרייבן מיט ל"ג בעומר ביקסלעך. דאָס איז געווען אַן אַנטשיידענער קאַמף: מיר אָדער זיי. זעט, גלייך דאָ פון פאָרנט אויפן בערגל איז געלעגן אַן אַראַביש דאָרף. רעכטס נאָך אַ דאָרף. הינטער אונדז דער דרויסנדיקער שונא, וואָס איז אונדז באַפאַלן. מיר זענען געווען איינגעהאַמעוועט ווי אין אַ צוואַנג. גלייך ווי די מלחמה האָט זיך אָנגעהויבן, זענען מיר אַוועק צו די צוויי אַראַבישע דערפער, און האָבן זיי גע־

וואָרנט, אַז מיר וועלן זיי אויפרייסן, אויב זיי וועלן קעמפן קעגן אונדז. איין דאָרף האָט זיך דערשראָקן און זיך אָפּגעטראָגן. דאָס צווייטע דאָרף איז גע־בליבן און געקעמפט. געבליבן ביז איצט. איז פון איין זייט האָבן מיר גענוג באָדן, פון דער אַנדערער זייט זענען מיר אָפּגעשניטן פון באָדן.

— די קינדער האָבן מיר אַרויסגעשיקט פון דאַנען. ס'איז געווען דער אמתער גיהנום ביי אונדז. דאָס פייער איז אויף אונדז געווען פון צוויי זייטן. מיר האָבן געמוזט האַלטן דעם קיבוץ. עס וואָלט געעפנט דעם וועג צו רעננה און תל־אביב. און ווי גיט מען אויף אַ קיבוץ? איבערלאָזן און אַוועק — וואָלט דאָס לעבן פאַר־לוירן דעם זין.

— קרבנות?

ער האָט אַ זיפץ געטון.

— ס'איז שווער איבערצוגעבן דעם אומגליק. לאָמיר נישט רעדן וועגן דעם. אפילו אויף די געפאַלענע בהמות בלוטיקט נאָך דאָס האַרץ. ביי אונדז איז אַ בהמה נישט גלאַט אַ שטומע חיה. יעדע בהמה איז דאָ אויפגעהאָדעוועט געוואָרן און האָט אַ נאָמען ווי אַ קינד.

איך האָב אים געבעטן מיר ווייזן דעם בית־ספר. איך וויל זען דעם בנין. ער האָט מיך צוגעפירט צום בנין.

דער בית־ספר איז געשטאַנען אַרומגערינגלט מיט ביימער. אַ גרויסע וועראַנדע, די צימערן ליכטיקע, גראַמע און זייער גוט אויסגעמעבלירט. אין אַ לאַנגן צימער זענען אויף די ווענט געווען אויסגעהאָנגען די קאָמפּאָזיציעס פון די קינ־דער און די וואַנט־צייטונגען.

איך האָב אָנגעהויבן באַקוקן די קינדערשע אַרבעטן. אַלע קאָמפּאָזיציעס זע־נען געווען וועגן דער מלחמה. דאָס איז נישט געווען קיין וווּנדער ביי מיר. די קינדער האָבן זיך ערשט מיט צוויי חדשים צוריק אומגעקערט אין קיבוץ. יע־דער קינדס האַרץ איז געווען פול מיט די בלוטיקע געשעענישן. דעם אמתן כאַ־ראַקטער פון דער דערציאונג האָט מען ערשט געקענט באַנעמען פון דער אויס־שטעלונג, וואָס האָט גאָר נישט געהאַט צו טון מיט דער מלחמה, און פון די אַר־בעטן, וואָס די גראַדואירטע קינדער האָבן צונעשטעלט.

דאָס גרעסטע אָרט האָט פאַרנומען די אויסשטעלונג, וואָס דער גאַנצער גראַדואיר־קלאַס האָט צוגעגרייט. זי האָט פאַרנומען גאַנצע צוויי ווענט פון צי־מער. אַ לאַנגע באַנק האָט זיך געצויגן איבער דער לענג פון די צוויי ווענט. אויף דער באַנק האָבן די קינדער פאַרגעשטעלט, אויסגעאַרבעט פון ליים, די אַנטוויק־לונג פון דער מענטשהייט, פון דעם הייל־מענטשן ביז איצטיקער צייט. דער ציוויליזירטער מענטש איז געשטאַנען אין ארץ־ישראל. פון ליים, צעמענט און

שטיינער איז אויסגעאַרבעט געוואָרן אַ פּראַכטפולע לאַנד־קאַרטע פון מדינת־ישראל און דער אַרומיקער סביבה. יעדער שטיקל לאַנד, וואָס יידן האָבן אַמאָל באַהערשט, איז געווען באַצייכנט מיט אַ ספּעציעלן שטיינדל. אויבן איז געווען אַ גרויסע שילד: „מולדתנו" — אונדזער היימלאַנד.

גאָר אויסערגעוויינטלעך אינטערעסאַנט זענען געווען די גרויסע אַרבעטן וועגן די נביאים. ווערליק געשריבן פון יינגלעך און מיידלעך פון פערצן־פופצן יאָר זענען די אַרבעטן געווען גאַנץ גרינטלעכע. אָבער דער טראָפּ איז געלייגט געוואָרן אויף יענע שטעלן פון די נביאים, ווו עס ווערט גערופן צו נקמה, ווו עס ווערט באַזונגען מלחמה, זיג, נאַציאָנאַלער שטאָלץ און צוזאָגן אויף נאַציאָנאַלן רום.

מיר זענען אַרויס פון דעם שול־צימער. אויף דער וועראַנדע איז געזעסן אַ מיטליאָריקער ייד און האָט געקלאַפּט אויף אַ שרייב־מאַשין. אַ מיידעלע פון אַ יאָר פערצן האָט פאַר אים פאָרגעלייענט פון אַ מאַנוסקריפּט און ער האָט עס איבערגעשריבן אויף דער שרייב־מאַשין.

דער סעקרעטאַר האָט אים פאַר מיר פאָרגעשטעלט:

— דאָס איז אונדזער פּנקס־פירער. מיר פירן אַ פּנקס ווי די אַמאָליקע קהילות האָבן געטון. יעדע וואָך ווערן פּינקטלעך פאַרצייכנט אַלע געשעענישן. איצט צוליב דער מלחמה האָט זיך אָנגעקליבן אַ סך אַרבעט. ער פאַרצייכנט חוץ יעדן דעטאַל פון די שלאַכטן אויך די ביאָגראַפיעס פון די געפאַלענע, וואָס ווערן דערנאָך פאַרעפנטלעכט אַנאָנים אין דער פּרעסע. ער אַרבעט דריי טעג אַ וואָך אויפן פּנקס.

— און די איבעריקע דריי טעג? — האָב איך געפרעגט.

— נו, די איבעריקע דריי טעג — האָט געענטפערט מיין וועגווייזער — פאַרנעמט ער זיך מיט זיין פאַך. ער איז דער שוסטער פון קיבוץ.

שפּעטער האָב איך איבערגעקוקט די עטלעכע בענד פון פּנקס. אַלץ איז געווען פאַרצייכנט סיסטעמאַטיש און קלאָר. געוויסע געשעענישן און ביאָגראַפיעס זענען געווען געשריבן באמת מיט טאַלאַנט און אין גאָר אַ פיינעם העברעאיש.

מיר זענען אַריין צום סעקרעטאַר אין זיין וווינונג. איין צימער, אַ צען פוס די ברייט ביי אַ פופצן פוס די לענג. אַ בעט, אַ טישל, צוויי שטולן, אַ ראַדיאָ, אַ פּאָר פּאָרטרעטן אויף די ווענט, אַ צוויי צענדליק ביכער און אַ קליידער שאַפע. מיר האָבן זיך געזעצט אויפן בעט. ער האָט אַרויסגענומען פון שאַפע אַ לייַמענע קרוג וואַסער און מיך מכבד געווען מיט אַ טרונק. מיר האָבן אָנגעהויבן שמועסן:

— וואָס מיינט איר, וואָס איך האָב פון צוואַנציק יאָר אַרבעט? איך האָב אַלץ וואָס איך דאַרף. יעדער איינער פון אונדז האָט אַ צימער. די נייע אין נישט אַזעלכע גוטע הייזער, און די תושבים אין גוטע הייזער. איך בין אַן אַלמן, האָב איך אַ קלענערן צימער. די פאַרהייראַטע האָבן אַ גרעסערן צימער, וווּ עס קאָנען גרינג שטיין צוויי בעטן.

— איר מיינט, אַז איין צימער איז ווייניק? פאַרוואָס? די קינדער אונדזערע שלאָפן אין באַזונדערע חדרים, אין די קינדער-היימען. עסן, עסן מיר אין אַלגעמיינעם עס-צימער. די ביבליאָטעק איז אַלע מאָל אָפן פאַר אונדז. געסט אויפנעמען קאָנען מיר ווו מיר ווילן אין קיבוץ. איז צו וואָס דאַרפן מיר האָבן מער ווי איין צימער?

— וואָס פאַר אַ קליידער האָבן מיר? נאַט, זעט: אין שאַפע ליגן גענוג אַרבעטס-העמדער, צוויי ווייסע העמדער, אַ שניפּס, אונטערוועש, פיר פּאָר אַרבעטס-הויזן, און אַן אַנצוג מיט אַ פּאָר שיך אויף שבת. צערייסן מיר די קליידער, קריגן מיר נייע.

— צייטונגען? אין ביבליאָטעק זענען דאָ אַלע צייטונגען. יעדע צוויי פּערזאָן קריגן פּריוואַט אַ צייטונג. צוויי מענטשן האָבן אַ רעכט צו פאָדערן וואָס פאַר אַ צייטונג זיי ווילן. ווייל איינער לייענט מער ווי איין צייטונג, קאָן ער עס גרינג אויספירן: מ'בייט זיך. פאַרשטייט זיך, אין אונדזער קיבוץ זענען די מערסטע מיטגלידער פון מפּ"ם אָדער מפּא"י. פאַראַן אָבער אויך פון אַנדערע פּאַרטייען. קיין אָרטאָדאָקסן האָבן מיר נישט, ווייל אונדזער קיך ווערט נישט געפירט כשר.

— ביכער? יעדער איינער קריגט דאָס רעכט אויסצושרייבן אַזוי פיל ביכער אַ יאָר, וויפיל מיר קאָנען זיך דערלויבן פאַרן ביכער-בודזשעט. די ביבליאָטעק איז אָבער אַ גרויסע. אויב איינער דאַרף און וויל האָבן אַ בוך, וועט די ביבליאָטעקאַרין עס קריגן פאַר אים.

— ווי אַזוי מיר דערציען אונדזערע קינדער? איך וויל איר זאָלט פאַרשטיין: מיר זענען נישט פאַראינטערעסירט אויפצושטעלן אַ דור אינטעלעקטואַלן, וואָס וועט אַנטלויפן פון קיבוץ. מיר געבן יעדן קינד אַ מיטלשול בילדונג, אָבער די אַלגעמיינע לימודים גייען האַנט אין האַנט מיט אַרבעט: אַ קינד דאַרף טון זיין חלק אין פעלד, אין קיך, אין פאַבריק, לויט זיין עלטער נאָך. מיר דערציען די ספּעציאַליסטן, וואָס מיר דאַרפן, אָבער מיר געבן אַכטונג, אַז דער צווייטער דור זאָל בלייבן מיט אונדז, נישט ווי די יידן האָבן געטון אין די אַרגענטינער קאָלאָניעס. און נישט ווי די יידישע אַרבעטער האָבן געטון ביי אייך אין אַמעריקע.

— פּעאיקע קינדער? אויב אַ קינד ווייזט ארויס ספּעציעלע פעאיקייטן, זעען מיר אַז ער זאָל פאַרזעצן זיינע שטודיומס. אַמאָל איז עס אונדז געווען שווער. איצט קאָן דער קיבוץ זיך פאַרגינען אַזעלכע זאַכן. מיר שיקן קינדער אפילו קיין אויסלאַנד.

— יאָ, גאַנץ אָפט האָבן עלטערן טענות און תביעות: מיר האָבן נישט אָפּגעשאַצט ווי געהעריק זייער קינד. אָבער מיר גלייכן עס אויס ווי עס איז. פאַר־שטייט זיך, עס זענען פאַראַן פאַרדרוסן.

— יאָ, עס טרעפט אַמאָל, אַז איינער טוט נישט זיין טאָג ארבעט ווי גע־העריק. נו, אַ מענטש איז דאָך נישט קיין מאַשין. אויב עס ווערט כראָניש, זוכט מען אונטער די סיבה. געוויינטלעך אין אַזעלכע פאַלן איז אַלע מאָל פאַראַן אַ פאַרוואָס. אָפט דאַרף מען איבערבייטן די באַשעפטיקונג. מ׳נעמט אים אַוועק פון פעלד און מ׳שטעלט אים אריין ארבעטן אין שטאַל, אָדער ערגעץ אַנדערש.

— פאָרן אין שטאָט? אויב איינער דאַרף פאָרן אין שטאָט, קריגט ער אויף הוצאות. פּריוואַט קאַפּיטאַל טאָר קיינער נישט האָבן. יעדער איינער דאַרף אריינגעבן אַלץ וואָס ער האָט אין דער קאַסע פון קיבוץ. עס זענען געווען פאַלן, ווען אַ מיטגליד האָט אריינגעגעבן הונדערטער און טויזנטער פונטן אין קאַסע. קיין גרעסערער מיוחס איז ער נישט געוואָרן. קיינער טאָר נישט האָבן קיין ספּע־ציעלע פּריווילעגיעס.

— אַלטע טאַטע־מאַמע פון מיטגלידער ווערן אויסגעהאַלטן. אַמאָל, ווען מיר זענען געווען יונג, איז די פּראָבלעם ביי אונדז נישט געווען. היינט זענען דאָ אַ היפּשע צאָל אַלטע טאַטעס און מאַמעס. צו אונדזער גליק איז דער קיבוץ איצט גענוג רייך און קאָן זיך עס פאַרגינען. פאַראַן קיבוצים, וואָס האָבן ספּעציע־לע כשרע קיכן פאַר די עלטערע מענטשן. מ׳באַזאָרגט זיי אויך מיט אַ שול און אַ ספר־תורה. יאָ, נויטבאַדערפטיקע קרובים ווערן גאַנץ אָפט געשטיצט.

— נייע מיטגלידער? אויף דעם קלאָגט דער נביא. די נייע עולים זענען נישט קיין אידעאַליסטן. חוץ דעם האָבן זיי צו לאַנג געלעבט אַ קהלשן לעבן. ביז איצט איז ביי אונדז געווען אַן אייזערנער דין נישט צו דינגען קיין לוין־ארבעטער. אָבער נאָך דער צעשטערונג פון דער מלחמה זענען מיר געצוואונגען געוואָרן צו באַשעפ־טיקן דרויסנדיקע ארבעטער. מיר באַשעפטיקן איצט קרוב צו דרייסיק ארבעטער פון דרויסן.

— אונדזערע מיטגלידער, וואָס ארבעטן ביי אונדז אין די פאַבריקן, קריגן נישט מער באַצאָלט. פאַרשטייט אַקוראַט, עס מאַכט נישט אויס ווי גרויס אַ ספּעציאַליסט איינער איז, קיין עקסטרא באַלוינונג קריגט ער נישט.

— איר וועט מיר מוחל זיין — האָב איך זיך אָנגערופן — אָט זע איך

ביי אייך אין ווינקל שטייט א פיינער צוויי־רעדלער, א ביציקלעט. ווי באלד אז קיינער קריגט נישט קיין עקסטרא באלוינונג, ווו האט איר געקראגן דעם ביציקלעט? און אט זע איך אויך גאר־גאר א טייערע ראדיא.

— די ראדיא האט געקויפט דער קיבוץ — האט ער מיר געענטפערט — פאראיארן האט דער קיבוץ געקויפט יעדן איינעם א ראדיא. אבער דעם ביציקלעט דערמאנט מיר נישט. איר ווייסט, לויט אונדזערע מנהגים מעגן מיר אננעמען מתנות. נו, איז פאראיארן דא געווען מיין שוועסטער, האט זי געבראכט מיין יינגל אט דעם ביציקלעט פאר א בר־מצוה מתנה, כאטש איך האלט נישט פון בר־מצוה. נו, ביי מיר איז א פראגע צי עס איז רעכט אז ער זאל עס נוצן. קיינער פון די קינדער האט דא נישט קיין וועלאסיפעד, פארוואס זאל ער האבן די פריווילעגיע? יא, ער נוצט עס אמאל. דאך א קינד. אבער דער ענין איז מיר נישט צום הארצן. איך גלויב אבער, אז איבער א יאר וועלן מיר קאנען באווייזן צו קויפן יעדן יינגל און מיידל א ביציקלעט צו א באשטימטן עלטער.

ס׳איז געווארן שפעט. איך האב זיך אויפגעהויבן און זיך געזעגנט מיט אים. איך האב זיך אנטשולדיקט פאר אים פאר מיינע צודרינגלעכע פראגעס און פאר פארנעמען אזוי פיל צייט ביי אים.

— פארקערט — האט ער מיר געענטפערט — ס׳איז פאר מיר געווען א פארגעניגן זיך צו באקענען מיט אייך. מיר ווילן אזעלכע צודרינגלעכע פראגעס. מיר זענען צופרידן ווען א גאסט קומט און וויל אלץ וויסן. מיר האבן נישט וואס צו באהאלטן. איר ווייסט דאך, יעדער מענטש וויל זיך בארימען מיט זיין אייגנס. אונדזער קיבוץ איז אונדזער פארמעגן און אונדזער אייגנס, און מיר גלויבן, אז מיר האבן זיך מיט וואס צו בארימען.

איך האב מיט אים מסכים געווען. דאס איז געווען מיין ערשטע באקאנטשאפט מיט א קיבוץ.

צוויי טעג שפעטער בין איך אוועק באזוכן נאך א קיבוץ, וואס געפינט זיך נישט ווייט פון רעננה. אהין נעמען א טאקסי וואלט געווען א צו גרויסער לוקסוס, בין איך געפארן מיטן אויטאבוס. איך בין ארוים פרי, ווייל איין וועג האט געדארפט דויערן איבער דריי שעה מיט ווארטעניש און בייטן.

איך בין געפארן אהין מיט מיין פרוי, טאכטער און ברודער. באלד ווי איך בין געקומען אין קיבוץ, בין איך אריין אין ביורא פון סעקרעטאר און האב זיך פארגעשטעלט. די ערשטע זאך, וואס ער האט געזאגט, איז געווען:

— נו, איר האט נאך מסתמא נישט געגעסן קיין פרישטיק. קומט אריין אין עס־צימער. איר וועט איבערכאפן דאס הארץ. מיטאג איז ערשט ארום איינס אזייגער.

— א דאנק — האָב איך געענטפערט — אָבער איידער מיר גייען עפּעס עסן, וואָלט איך געוואָלט זען, צי איר האָט אויך אַן ארסענאַל. פאַרשטייט מיך, אין קיבוץ ר״ה האָב איך געזען אַ גאַנצן צימער מיט געווער. איך וואָלט געוואָלט וויסן צי זייער קיבוץ איז אַן אויסנאַם, צי נישט?

— וואָס עפּעס אַן אויסנאַם? אַלע קיבוצים האַלטן נאָך געווער. נאָט, זעט: איר דאַרפט דאָך פאַרשטיין, אַז מיר האַלטן שמירה יעדע נאַכט.

ער האָט אויפגעשלאָסן אַ צימער און מיר באַוויזן דאָס געווער, און גענומען דערקלערן יעדער מין ביקס. איך האָב צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ, גלייך ווי איך פאַרשטיי עפּעס וועגן דעם ענין.

מיר זענען געגאַנגען צום עס־צימער. מיך האָט געעגבערט אַ גדאַנק: אַט האָב איך זיך נאָכגעפרעגט אויפן געווער און קיינעם איז נישט איינגעפאַלן מיך צו פרעגן: ווער זענט איר? פון וואַנען קומט איר? לאָמיר זען אייער פּאַספּאָרט. מיין יידישקייט איז גענוג מיך אָפּצושטעמפּלען ווי איינעם פון ישראל.

מיר זענען לאַנג נישט געזעסן אין עס־צימער. מען האָט אונדז געגעבן טיי און ברויט מיט ריבה־איינגעמאַכץ. אין אַ צוויי שעה ארום וועט מען דאָך סערווירן מיטאָג. דער סעקרעטאַר האָט זיך אָנגעבאָטן אונדז צו באַגלייטן און ווייזן דעם קיבוץ. איך האָב זיך אָפּגעזאָגט: מיר ווילן אַליין ארומגיין און אַלץ באַקוקן. ער האָט זיך נישט געשפּאַרט מיט אונדז: אדרבה, גייט און באַקוקט וואָס איר ווילט. פאַרגעסט אָבער נישט צו באַזוכן אונדזער בית־הבראה — אָפּרוהיים, האָטעל פאַר „געזונט זיין” (זיין אויסדרוק).

דער קיבוץ האָט ווי אַלע אַנדערע קיבוצים געהאַט אַ געמישטע ווירטשאַפט: עטלעכע אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען און דער געוויינטלעכער משק: פעלדער, גרינס־גערטנער, קי, הינער־שטייגן, פּרדסים און וויינגערטנער. איך און מיין טאָכטער זענען פאַרקראָכן אין אַ פעלד. מיין פרוי און ברודער זענען געבליבן זיצן אין אַ פיינעם פּאַרק לעבן ים־ברעג. מיר האָבן אָנגעטראָפן אַ גרופּע יונגע בחורים אַרבעטן. איך האָב זיי באַגריסט. איך האָב זיי אָנגעהויבן אויספרעגן: ווער זענען זיי? ווי קומען זיי אַהער? וואָס טוען זיי דאָ? זענען זיי קיבוצניקעס?

איינער אַ בחור האָט מיר אָנגעהויבן ענטפערן אויף העברעאיש. זיין העברעאיש איז צוגעגאַנגען שווערלעך. ער האָט מיך געפרעגט:

— אייער טאָכטער רעדט אויך העברעאיש?

— זייער שוואַך — האָב איך געענטפערט.

און יידיש?

— יאָ.

— איז לאָמיר רעדן יידיש. פאַרשטייט מיך, איך בין דאָ אין לאַנד ערשט אַ יאָר און אַ האַלב. ווען איך אַרבעט, רעד איך יידיש. נאָך דער אַרבעט, ווען איך רו זיך אָפּ, רעד איך העברעאיש.

— ווער זענען זיי? זיי זענען עס פון דעם נוער עולה — יוגנט פון אייראָ־פּע: פון די קאַצעטן, פּליטים־לאַגערן, פון פּוילן, פון רומעניע, טשעכאָסלאָוואַקיע און פון וואַנען נישט?

— ווי אַזוי קומען זיי אַהער? מען האָט זיי געבראַכט אַהער. וואָס, איך האָט נישט געהערט פון נוער עולה? די רעגירונג, אָדער אַן אַגענטור פון דער רעגירונג, צאָלט פאַר זיי פיר פונט אַ חודש (אַביסל איבער צוועלף טאָלער) צום קיבוץ. פאַר דעם גיט מען זיי עסן, אַ פיין אָרט צום שלאָפן, קליידער, פאַרזאָרגונג און אַן אינטענסיווע בילדונג. אַ האַלבן טאָג אַרבעטן זיי און אַ האַלבן טאָג לערנען זיי.

— זיי זענען אַ גרופּע פון פופציק, און האָבן אַ מדריך (אַ וועגווייזער. אַ דערציער, אַ פירער). דריי אַזעלכע גרופּעס זענען דאָ אין קיבוץ. יעדער קיבוץ איבערן לאַנד האָט פון הונדערט ביז צוויי הונדערט פון אָט דער יוגנט.

— צוועלף טאָלער אַ חודש איז ווייניק אויסצוהאַלטן אַ יוגנטלעכן? אַוודאי. אָבער דאָס איז די קהלשע אַרבעט פון קיבוץ. זיכער קאָסט עס דעם קיבוץ היפּשע עטלעכע פונט אַ חודש. אָבער דערפאַר דערציען זיי נייע קיבוצניקעס. אַזאַ גרו־פּע רופט מען: „גרעין" — קערנדל פאַר אַ נייעם קיבוץ.

— ניין, נישט אַלע פּאַסן זיך צו. אויב עס בלייבט העלפט פון אַ גרופּע, איז עס גאָר אַ גוטער גרעין. אַמאָל בלייבן בלויז געציילטע. אָבער די געציילטע זענען שוין אויסגעפּרובירטע און לאָיאַלע חברים פון דער פּאַרטיי, גוטער מאַטעריאַל פאַר אַ נייעם קיבוץ.

— יאָ, דאָ זענען פאַראַן נאָך הונדערט יוגנטלעכע פון נוער־עובד. דאָס זע־נען קינדער פון פערצן ביז אַכצן יאָר, וואָס באַזוכן די מיטלשולן, אָדער גראַדו־אירטע פון פאָלקס־שול. זיי קומען אויף פיר וואָכן אַרבעטן. דאָס איז אַ מין וואַ־קאַציע און אַרבעט־חודש. די יוגנטלעכע געפינען זיך אונטער דער אויפזיכט פון ספּעציעלע מדריכים, וואָס דער קיבוץ שטעלט צו. אָבער, עט! דאָס זענען טאַטנס־קינדער. עסן מער ווי זיי אַרבעטן.

— איר בלייבט דאָ איבער נאַכט? ניין? אַ שאָד! מיר וואָלטן זיך געוואָלט מיט אייך דורכרעדן. איר פאָרט אויף אַ לענגערן באַזוך אין עמק? נו, דאָרטן וועט איר קענען זען אונדזער חברה.

צוועלף אַזייגער האָבן זיי אָוועקגעלייגט די אַרבעט און זענען געגאַנגען עסן. איך האָב זיך באַקענט מיט גאָר אַ סך פון זיי. איך בין געזעסן אַ היפּש

ביסל צייט מיט זיי ארום די טישן און געשמועסט. די געוועזלעכע לעבן-געשיכ־טעס, וואָס מען הערט פון די געראַטעוועטע יידן אומעטום, גרויל-געשיכטעס, וואָס זענען אַזוי גרויליק, אַז זיי ווירקן נישט אויף אייך.

מיר איז געבליבן אין זכרון זייער רווישקייט ביים עסן, זייער נאַטירלעכער האַלטן זיך, דאָס געפיל, אַז זיי זענען אין דער היים, שוין איבערגעקומען אַלע צרות, און אין זייער רעדן דאָס געמיש פון יידיש און העברעאיש, אָפּט מיט אַנדערע שפּראַכן.

נאָכן עסן זענען מיר אַוועק באַזוכן דעם האָטעל. גלייך ביים ברעג ים, צווישן סאָסנע-ביימער, איז געשטאַנען אַ פיינע צוויי שטאָקיקע געביידע מיט אַ שילדל: „בית־הבראה". ארום דעם הויז זענען געשטאַנען גאָר ציכטיקע און איין שטאָקי־קע הייזקעס — באַנגאַלאָס מיט אַלע מאָדערנע איינריכטונגען.

ס'איז געווען די נאָכמיטאָג־שעה. אין געדיכטן וועלדל, אויף די ים־שטולן זענען געלעגן אויסגעצויגן צענדליקער געסט און גערוט.

איך בין אריין אין האָטעל. די פאַרוואַלטערן האָט מיך אויפגענומען, ווי אַלע אין מדינת-ישראל, זייער פריינטלעך. זי האָט מיר געוויזן די באמת גוט איינגעשטעלטע קיך: אַ גרויסער עלעקטרישער אויוון, פיינע עלעקטרישע אייז-קאַסטנס, אַן עלעקטרישער געשיר-וואַשער, שאַפעס און שאַפעלעך. זי האָט אונדז פשוט געצוווּנגען צו פאַרזוכן דעם פיינעם אָפּגעבאַקענעם טאָרט, וואָס זי האָט צוגעגרייט פאַר די געסט, און מיר האָבן געמוזט טרינקען טיי.

— יאָ, זי פאַרוואַלט דעם האָטעל. דער קיבוץ האָט זי געשיקט נעמען ספּעציעלע קורסן. זי האָט אויך געאַרבעט אין די פיינסטע האָטעלן פון לאַנד. יאָ, פאַרשטייט זיך, אַז דער קיבוץ האָט זי געשיקט אַהין אַרבעטן. דער האָטעל ברענגט אריין שיינע עטלעכע טויזנט פונט אַ יאָר. דאָס איז איינע פון די אונ־טערנעמונגען פון דעם קיבוץ.

— אַלע, וואָס אַרבעטן דאָ, זענען קיבוצניקעס. דער, וואָס טיילט אויס די אַרבעט, באַשטימט עס. אוודאי פאָלגט מען. אויב איינער פּאַסט פאַר דער אַר־בעט און וויל דאָ בלייבן, בלייבט ער. ווען עס זענען פאַראַן דאָ מער געסט, זאָגט זי, אַז זי דאַרף נאָך אַזוי פיל און אַזוי פיל געשיר-וואַשערס, נאָך אַזוי פיל און אַזוי פיל מיידלעך אַכטונג צו געבן אויף די צימערן, שיקט מען זיי צו.

מיר זענען געזעסן אויף דער וועראַנדע, געטרונקען טיי און גערעדט מיט איר. גלייך לעבן די טרעפּ איז געווען אַ בלומען-גאָרטן. דער גאָרטן איז געווען אויסגעפלאַסטערט מיט קאָלירטן אַספאַלט אין שיינע אַכט-קאַנטיקע פיגורן. אין מיטן איז געשטאַנען אַ פאָנטאַן און באַשפּריצט די בלומען.

אַ מיטליאָריקע פרוי איז געשטאַנען און האָט געוואַשן מיט זייף דעם אַס־פאַלט. איך האָב שטיל געפרעגט די פאַרוואַלטערן:

— ווער איז זי?

— וואָס מיינט איר, ווער זי איז? אַ קיבוצניצע. פון די ערשטע, פון די גרינדער.

— איז דאָס אַן אַרבעט פאַר איינער פון די עלטסטע קיבוצניצעס?

די פאַרוואַלטערן האָט זיך צעלאַכט און זיך געווענדט צו דער פרוי:

— דו הערסט, שפרה, וואָס ער זאָגט? פאַרוואָס גייט עס דיר אין לעבן צו פוצן דעם קאָלירטן אַספאַלט?

שפרה האָט אַנגעשפּאַרט איר מאָרדע אויף דעם שטעקן מיט דער אַנגעזייפּ־טער שמאַטע, אַ קוק געטון אויף מיר און געזאָגט:

— ווען איר וואָלט געקומען אַהער, ווי מיר, מיט צוואַנציק יאָר צוריק און געטריקנט די זומפּן, געטראָגן אויף די פּלייצעס זאַמד און פאַרשאָטן די גריבער, געפלאַנצט ביימער און געלעגן אין קדחת — וואָלט איר אַזוי נישט גערעדט וועגן וועלכער ס׳איז אַרבעט אין קיבוץ.

זי האָט אַ זיפץ געטון און אַ מאַך געטון מיט דער האַנט:

— איי, איך געדענק נאָך די זיצונג, וווּ מען האָט דיסקוטירט איינצושטעלן דעם האָטעל. נו, מיינט איר, אַז דאָס ערשטע שטיבל האָט אויסגעזען ווי דאָס איצטיקע פּאַלאַצל? און איך — האָט זי מיטאַמאָל אָנגעהויבן רעדן העברעאיש — האָב דווקא געוואָלט אַ פאָנטאַן אין מיטן פון אַ בלומען־גאָרטן. בייטן בלומען און די ערד אַרום אויסגעפּלאַסטערט מיט קאָלירטן אַספּאַלט. נו, וועמענס קאָ־לירטן ברוק פּוץ איך?

איך האָב זי געפרעגט:

— ווױנט איר דאָ אין האָטעל?

— ווער וויל דאָ וווינען? וואָסי, איך האָב נישט קיין מאַן און היים? מיין צימער איז פּונקט אַזוי גרויס און שיין ווי עמעצנס אַנדערש דאָ אין קיבוץ. איך בין פון די ותיקים — פון די אַלטע. מיר האָבן שוין אפילו ראַדיאָס אין די היימען, ביי אַלעמען אין די היימען.

מען איז געקומען אונדז אָנזאָגן, אַז אין פופצן מינוטן אַרום גייט אָפּ דער לעצטער אויטאָבוס פון קיבוץ.

מיר זענען אַנגעקומען קיין רעננה שפּעט אין אָוונט.